

RELAȚIA SPECIALĂ CU NATURA A COPIILOR CU NEVOI SPECIALE

O întrebare, 12 răspunsuri

Material realizat în cadrul programului Spații Verzi finanțat de
Fundația pentru Parteneriat și Mol România

Acest material a fost realizat în cadrul proiectului "Copiii speciali, ucenici în Atelierul Naturii". Ideea acestui proiect a pornit de la faptul că natura este cel mai bun profesor, pentru noi, toți. Așa că i-am invitat în Atelierul Naturii din comuna Sălașu de Sus, pe teritoriul Geoparcului Dinozaurilor Țara Hațegului, pe copiii cu totul speciali și extraordinari de la Asociația de voluntariat Casa Pollicino din Petroșani și de la Centrul Școlar de Educație Incluzivă "Rudolf Steiner" din Hunedoara. Am învățat o mulțime de lucruri despre animale, am observat plantele, am vizitat diverse obiective naturale și istorice și ne-am jucat. La finalul proiectului, le-am pus profesorilor de la cele două instituții de învățământ o singură întrebare: **"ce înseamnă activitățile în natură pentru copilul cu nevoi speciale?"**. Răspunsurile vă invităm să le descoperiți singuri.

Material realizat de Asociația Centrul de Resurse pentru Acțiune Locală (CRAL) în cadrul proiectului "Copiii speciali, ucenici în Atelierul Naturii", finanțat de Fundația pentru Parteneriat (www.repf.ro) și MOL România (www.molromania.ro)

Parteneri: Geoparcul Dinozaurilor Țara Hațegului (www.hateggeoparc.ro), Asociația de voluntariat Centrul Pollicino Petroșani, Centrul Școlar pentru Educație Incluzivă "Rudolf Steiner" Hunedoara, Primăria Sălașu de Sus (www.comuna-salasudesus.ro)

Tipar: Sepia FD

Drepturile de autor asupra acestui material sunt rezervate Asociației Centrul de Resurse pentru Acțiune Locală. Publicația sau părți ale acesteia pot fi reproduse numai cu acceptul autorilor.

Acest material exprimă exclusiv opinia autorilor. Finanțatorii nu pot fi făcuți în nici un fel răspunzători de conținutul sau felul în care se folosesc informațiile cuprinse în acesta.

Deva, octombrie 2014

Motto:

“Toate câte sunt pe lume, de la mari până la mici, pururea sunt în mișcare... Fără de mișcarea aceasta, toată lumea ar fi numai haos în care nici ar fi viață, nici putere, nici deplinire, nici frumusețe”

- Gheorghe Șincai

Exercițiile fizice din cadrul Cabinetului de kinetoterapie depind de condițiile materiale și de comenzile profesorului kinetoterapeut, în schimb mișcarea în mijlocul naturii este o cale de stimulare a mersului, de educare a echilibrului în caz că se merge pe un teren accidentat sau cu crengi pe jos, obstacole pe care copilul cu deficiențe motorii trebuie să le depășească.

Activitățile fizice fac posibilă și deconectarea psihică, întrucât prin exerciții respiratorii în aer liber se activează circulația sanguină, inclusiv cerebrală, influențându-se astfel posibilitățile de deplasare, de prindere a unor obiecte. Copilul se apleacă să culeagă o floare, să o ducă la nas spre a o mirosi, mișcări pe care le face cu mai multă ușurință, fără a simți efortul. Se antrenează astfel nu doar membrele, ci și coloana vertebrală, gradul de spasticitate scade, gradul de contractură musculară se diminuează și astfel i se dezvoltă motricitatea generală.

Elevul are libertate de acțiune, nu este încorsetat de indicațiile riguroase ale profesorului kinetoterapeut și gustă din plin satisfacția reușitei gesturilor sale, cultivându-și curajul și perseverența.

Acțiunile fiecăruia sunt privite ca o joacă nelimitată de un mediu închis care este cabinetul de kinetoterapie din cadrul Centrului pentru educație incluzivă.

Se poate concluziona că mișcarea în aer liber este o metodă activă, în care activitatea individuală se îmbină cu cea în echipe având drept rezultat educarea autodisciplinii și a efortului voluntar pentru că spontaneitatea naturii exclude ezitarea, complicația așa cum afirma și Leonardo Da Vinci: Activitatea naturii se desfășoară pe căile cele mai scurte cu putință

*Constantin Avrămescu
profesor kinetoterapeut, Centrul Școlar pentru Educație
Incluzivă “Rudolf Steiner” Hunedoara*

Motto:

„Pe copil îl educă tot ce îl înconjoară: câmpul, pădurea, râul, marea, munții, rândunelele, cucul. Faceți tot posibilul ca și copiii dumneavoastră să iubească tot ce-i înconjoară, pentru că fără dragostea față de natură și animale, omul nu poate să simtă din plin ceea ce numim, cu cel mai minunat dintre cuvinte – VIAȚA.” (C. Mihăiescu)

Este esențial pentru copiii cu nevoi speciale să fie în natură și să se bucure de ea. A scoate un copil din mediul lui obișnuit e deja jumătate din calea spre succes. Activitățile organizate în mijlocul naturii vin să întărească activitatea desfășurată în școală și au o deosebită influență formativă. În natură copiii se confruntă cu realitatea, au ocazia să-și folosească toate simțurile. Oportunitatea de a explora natura ajută copiii la dezvoltarea atenției, simțului de observație, creativității. Actul recreativ le oferă elevilor cu nevoi speciale, o dată în plus, un exercițiu pentru creșterea stimei de sine, a curajului, având scop de întregire a personalității copilului în ansamblu ei. În urma acțiunilor organizate în mijlocul naturii, copiii pot reda cu mai multă ușurință imaginea realității în cadrul activităților de pre/profesionalizare, terapie ocupațională, iar materialele pe care le culeg, de asemenea, sunt folosite în activitățile practice. Copiii observă și schimbările specifice fiecărui anotimp, iar cele observate se regăsesc apoi în cântecele, poeziile, ritmurile din cadrul programului școlar. Tot în cadrul activităților desfășurate în mijlocul naturii, cadrele didactice au posibilități deosebite să-și cunoască elevii, să le influențeze dezvoltarea. Putem afirma că activitățile desfășurate în natură au o deosebită influență formativă pentru copilul cu nevoi speciale dar și un rol prioritar în derularea actului educativ. Se demonstrează, încă o dată, că și copiii cu diferite tipuri de deficiențe iubesc natura și sunt dornici să o exploreze.

*Luciana Nicola Educatoare/educator, Alin Ionuț Niță Profesor/educator
Centrul Școlar pentru Educație Incluzivă “Rudolf Steiner” Hunedoara*

Unul din principiile pedagogiei curative este ritmul omului și al naturii, activitățile din impulsul zilei, săptămânii și anului fiind structurate ritmic. “Masa anotimpurilor” sau „colțul naturii” este amenajat în fiecare clasă nu doar pentru înfrumusețarea spațiului în care se lucrează cu copiii, ci pentru ca aceștia să observe elementele naturale și schimbările care au loc în fiecare anotimp. Predarea trebuie să răspundă nevoii copilului de a trăi realitățile din natură și din lume pentru a-și dezvolta iubirea față de acestea. Prin povestiri, observarea naturii și prin descrierea unor întâmplări în care poate fi trăit ceea ce e deosebit, mare, mic, delicat, dar și măreț în natură, copilul trebuie stimulat să reflecteze. Astfel poate lua naștere sentimentul că în lume nu există nimic neînsemnat. Vorbind cu copiii în mod liber despre ceea ce se întâmplă în natură, ce s-a putut descoperi într-o excursie sau într-o plimbare, aceștia pot cunoaște realitatea.

Ramona Băncilă

Este foarte interesant de urmărit ce se întâmplă atunci când copiii cu dizabilități se întorc din natură în sala de clasă. Întotdeauna aducem cu noi din natură elementele care sunt mai importante și care pot fi aduse: frunze, crenguțe, semințe, chiar și rădăcini de plante. Pe toate acestea le transpunem în lucrări făcute cu mânuțele lor și atunci păstrăm legătura cu natura.. Noi îi învățăm să ocrotească natura, le spunem cât de important este pentru noi și pentru ei ca natura să fie curată și îngrijită, iar copiii învață să fie familiari cu elementele naturale.

Psihopedagog, Casa Pollicino Petroșani

În cabinetul de kinetoterapie, copiii cu dizabilități fac exerciții controlate, atent supravegheate, care au ca scop dezvoltarea diverselor abilități a motricității, a alinamentului coloanei vertebrale, dar și scăderea în greutate la copiii cu Sindromul Down, pentru că ei au o problemă asociată, obezitatea.

În natură totul capătă o dimensiune mult mai mare, pentru că ea le oferă copiilor un spațiu mai larg pentru stimulii vizuali, cum ar fi culoarea florilor, a fluturilor, pentru stimulii tactili - atingerea pietrelor, a plantelor și stimulii auditivi. Atunci când desfășurăm diverse activități în natură, toți acești stimuli ajută la dezvoltarea motricității la copilul cu deficiențe.

Margareta Hageduș kinetoterapeut, Casa Pollicino Petroșani

*Frumusețea naturii este egalată numai
de frumusețea sufletului”* Victor Hugo

Privind în trecut, noi, adulții, ne amintim cu nostalgie de vacanțele petrecute în mijlocul naturii, de jocurile copilăriei prin parcuri. Natura le oferă copiilor tot ceea ce au nevoie în jocul lor. Indiferent în ce anotimp te afli, natura surprinde copiii și adulții deopotrivă cu frumusețile și bogățiile ei. Jocurile acelea minunate de v-ați ascunselea între copaci sau adunând buburuze și cântându-le frumosul cântecel “Mămăruță-ruță”. Sânzienele, cu mirosul lor înmiresmat care ne ofereau superbe coroane, dănuind apoi până la epuizare. Splendida natură înveselește și înseninează sufletul și inima oricărui copil. Plimbările prin pădure dau posibilitatea copiilor de a admira verdele nesfârșit care se împletește cu razele soarelui printre crengile copacilor. Este atât de bine în mijlocul naturii încât îți dorești să rămâi acolo pentru a asculta foșnetul frunzelor în bătaia vântului și trilurile de păsărele.

Atunci când copilul vine în direct cu natura, trebuie să-l ajutăm să-și dezvolte simțul frumosului, să-l deprindem să caute frumosul sub toate aspectele sale în natură.

Copilul care a învățat să admire florie, frumusețile naturii, viața unei insecte, obiceiurile unei păsări, va deveni prietenul naturii, apoi protectorul ei.

*Simona Prehari
profesor educație specială, Centrul Școlar pentru
Educație Incluzivă “Rudolf Steiner” Hunedoara*

Activitățile în natură? „Daaa! Când începem?...Și eu vreau, si eu!!!”

Cam așa sună reacția copiilor din școala noastră când aud ca avem o activitate care se desfășoară în aer liber. Sunt cele care ne plac cel mai mult. Și nu doar ne plac, ne și ajută, atât pe noi în calitate de cadre didactice, cât și pe elevi. Este mult mai ușor să te faci înțeleș când oferi un exemplu viu și mult mai ușor de reținut!

Procesul de învățământ dintr-o școală specială trebuie să vizeze, pe lângă componenta instructiv educativă și o componentă compensator-recuperatorie, aceasta din urmă fiind realizată prin intermediul activităților profesorului educator cu toți elevii clasei, în completarea programului centrat pe predare-învățare-evaluare. Prin conținutul lor, acestea se referă predominant la aria de dezvoltare personală și socială, având ca scop final independența copilului/tânărului cu dizabilități, precum și integrarea lui într-un mediu în continuă schimbare.

Unul din principiile după care lucrăm la clasă cu elevii este: ritmul omului și al naturii - activitățile din timpul zilei, săptămânii și anului sunt structurate ritmic.

În mijlocul naturii elevii se simt parcă eliberați de greutatea cu care se confruntă fiecare în parte fie că este vorba de domeniul psihomotor, cognitiv sau al comunicării. Aici niciunul nu obosește, fiecare reușește să meargă chiar să alerge, să se oprească la umbra unui copac, să asculte foșnetul frunzelor, să ridice o frunză uscată de jos sau pur și simplu să privească coloritul divers al naturii. Partea interesantă este că putem învăța foarte multe lucruri de la natură. Ea ne ajută să numărăm florile întâlnite, să le denumim, să aflăm unde cresc ele, putem vedea animale mai mari sau mai mici. În același timp avem ocazia să învățăm cum să ne comportăm în societate, să-i ajutăm pe cei care au nevoie și multe alte lucruri. Toate acestea sunt exemple vii pentru elevi, pe care le află sau le descoperă într-un mediu natural.

La activitățile desfășurate în sala de clasă obiectele naturale constituie baza resurselor materiale utilizate pentru a facilita înțelegerea celor predate elevilor, însă nu se compară cu strălucirea lor direct în mijlocul naturii. Putem spune că suntem o școală înfrățită cu natura!

*Olga Liliana Vlad profesor educator,
Centrul Școlar pentru Educație Incluzivă “Rudolf Steiner” Hunedoara*

A-ncolțit

A-ncolțit o plantă-n brazdă
Ca sămânța unui gând
Pus în suflet cald și blând.

A-ncolțit un gând în suflet
Ca un bob lăsat în brazdă
Intr-o zi de primăvară!

Tu aduna, bob cu bob,
Și le pune-n brazda neagră.
Mama țărână, tata soare,
Grijă vor avea să crească.

A venit un gând din lume
Ca sămânța cu un vânt:
Tu așează-l lin în suflet,
Da-i lumină de gândire
Și căldură de simțire
Ca să crească viu, voinic;
Iar prin fapte și cuvânt
Lasă-l iar în lumea largă
Calea lui să și-o aleagă

*Gheorghe Agenor Crișan
"Drumul tăcerii"*

Pentru a putea "încolți", gândul bun, bobul... și copilul au nevoie de un loc bun, de un mediu cald și prietenos.

În cazul copiilor pentru care noi încercăm să fim brazdă și țărână e nevoie, de cele mai multe ori, de gând bun și fapte împletite în cuvinte (mai multe sau mai puține!), de multă dăruire și grijă pentru celălalt.

Așa cum natura are grijă de noi toți și noi încercăm să avem grijă de tot ceea ce ne este oferit în dar. O grijă lipsită de îngrădire, inspirată din natură, pentru ca rodul muncii noastre să poată să crească, să simtă și să-și aleagă calea pe care Dumnezeu o are pregătită pentru fiecare.

*Marin Ormenișan,
profesor psihopedagog, directorul Centrului Școlar pentru Educație Incluzivă
"Rudolf Steiner" Hunedoara*

Deviza cu care întâmpinăm copiii în Casa Pollicino este “Un loc sub soare pentru toată lumea”. Dacă avem un loc sub soare fiecare, trebuie să descoperim fiecare acest loc. Prima condiție și cea mai la îndemână este să ieșim sub soare, să vedem soarele, iar soarele să ne vadă pe noi. Copiii cu dizabilități reușesc să descopere natura într-un mod special în forma ei cea mai frumoasă, în forma ei cea mai pură. Dacă are o capacitate motorie scăzută, copilul va fi un extraordinar de fin observator al naturii. El va reuși să disemineze în jurul lui informații extrem de importante care scapă ochiului celui care dezvoltă o bună capacitate motorie. Copilul care are o capacitate motorie foarte bună vine degrabă în sprijinul copilului deficient motor. Pe lângă faptul că ne ajută să ne dezvoltăm noi ca indivizi, noi ca ființe care fiecare tânjim să descoperim capacitatea noastră de autonomie, de raportare la mediu, natura este modul cel mai simplu și cel mai ușor care conduce la inculturație, adică la sprijin. Momentul interacțiunii dintre copiii cu dizabilități și copilul fără niciun fel de dizabilitate în natură este unul absolut normal, firesc, vine de la sine. Copilul care este în capacitățile aferente vârstei lui va veni în sprijinul unui copil deficient fără să se ceară acest ajutor. Dacă se găsesc într-un spațiu deschis, ei înțeleg că trebuie să coexiste pentru că natura asta înseamnă, să coexistăm. Noi existăm în natură, natura are nevoie ca noi să o înțelegem și să o protejăm. Copilul, cu cât este ținut mai mult în natură și i se vorbește despre natură, cu atât el este mai liniștit, cu atât el reușește în interiorul Centrului să implementeze lucruri pe care le cunoaște în natură, lucruri pe care le vede în natură, reușește foarte ușor să dezvolte comportamente care îl ajută să dobândească un minim de independență. De pildă, dacă cunoaște natura, dacă noi îi explicăm ce este apa, dacă îl ducem pe marginea unui râu, dacă îi arătăm ce înseamnă un râu curat, atunci când merge la toaletă și folosește chiuveta, copilul cu un coeficient de inteligență sub 35 va opri apa în timp ce își periază dinții, așa cum va opri și lumina în momentul în care părăsește incinta. Asta este dovada clară că simțurile noastre toate, cel vizual, cel auditiv, cel tactil, bucurându-se de natură, pot fi transpuse ulterior în comportamente dintre cele mai pozitive.

Florentina Presecan Casa Pollicini Petroșani

Natura este unul dintre cele mai importante mijloace de educație și de dezvoltare a copiilor. În viața copilului cu nevoi speciale emoțiile joacă un rol esențial pentru orientarea conduitei, pentru formarea intereselor sale. Fiecare copil este un mic cercetător care descoperă cu uimire lumea, încercând s-o înțeleagă.

De cele mai multe ori lecțiile despre natură se petrec în sala de clasă, unde li se oferă copiilor o diversitate de materiale pornind de la imagini, planșe, albume, desene, plante și diverse fructe uscate, până la scurte proiectii video tematice. Însă cea mai pătrunzătoare și vie lecție este cea oferită de natura însăși, în toată măreția ei, în decorul ei unic și enigmatic.

Activitățile derulate în cadrul acestui proiect au oferit copiilor oportunități de dezvoltare a spiritului de observație și a interesului față de lumea plantelor și a animalelor. Copiii au avut prilejul să descopere plantele în mediul lor de viață, să le recunoască părțile componente, să le simtă textura și mirosul, să le admire coloritul și forma. Atracția principală a constituit-o vizita la Geoparcul Dinozaurilor unde poveștile ascultate la școală despre epoca preistorică s-au preschimbat în machetele dinozaurilor pitici.

Și pentru că le-a plăcut atât de mult să petreacă momente fericite în natură, copiii au mai primit un dar, și anume, posibilitatea de a păstra elemente specifice, în școală, sub forma unui colț natural amenajat special, cu crenguțe, frunze, iarbă și mușchi aduse chiar de acolo, din locurile explorate. După fiecare activitate derulată în cadrul proiectului s-au observat îmbunătățiri și progrese în privința comportamentului copiilor, în creșterea interesului pentru viața în verde viu.

În opinia mea, școala ar trebui să țină cont mai mult de educația liberă a tuturor copiilor, să-i apropie mai mult de natură pentru a trezi în ei acele forțe pozitive care-i dezvoltă puternici, demni, pregătiți pentru viață. Consider că proiectul și-a atins obiectivele iar acest lucru poate fi măsurat prin zâmbetele tuturor copiilor implicați în activități.

*Claudia Păun profesor educație specială, Centrul Școlar pentru
Educație Incluzivă "Rudolf Steiner" Hunedoara*

Legătura dintre elevii cu dizabilități și natură este foarte importantă. Elementele naturale le stimulează simțurile și îi ajută să descopere mai ușor mediul înconjurător la care au acces mult mai greu decât persoanele fără dizabilități. De aceea noi aducem de multe ori, prin muncă noastră, elemente din natură în sală de clasă. Chiar dacă nu sunt tot timpul condiții și posibilități pentru o ieșire sau o plimbare în natură, pentru o excursie sau pentru o tabără, folosirea în muncă cu elevii a elementelor din natură îi ajută să perceapă schimbările din natură, să simtă anotimpurile și să trăiască cu intensitate fiecare moment. Ei se bucură, sunt curioși să cunoască tot ceea ce este în jurul lor, la fel că oricare alt copil și noi trebuie să ne adaptăm metodele și să ne întoarcem la simplitatea naturii zi de zi.

Cheia în munca cu copiii cu cerințe educative speciale este adaptarea metodelor și mijloacelor la nevoile lor, iar ei nu au nevoie de lucruri complicate. Natura este cea care ne oferă, indiferent de anotimp, cele mai bune și simple căi spre cunoaștere, trebuie doar să privim în jurul nostru și să știm să o respectăm. Încercăm să le facilităm elevilor să cunoască, să respecte, să se bucure și să aprecieze natură. Consider că aceste lucruri sunt foarte utile pentru dezvoltarea lor personală și pentru adaptarea la mediul înconjurător de care au atâtă nevoie.

*Lucian Alin Popa
profesor educator, Centrul Școlar pentru
Educație Incluzivă "Rudolf Steiner" Hunedoara*

Pe parcursul derulării acestui proiect, noi - elevi și profesori, deopotrivă - am fost UCENICI. Ucenicii sau învățăceii au datoria de a învăța de la meșterii lor.

Am fost și suntem cei mai norocoși. Meșterul nostru, NATURA, este o sursă inepuizabilă de învățătură...

- **Învățăm** să fim drepecți și morali, precum falnicii stejari. Vânturile nu pot decât să ne scuture puțin sau să ne avertizeze asupra furtunii ce vrea să vină.
- **Învățăm** să ne adaptăm la imprevizibilitatea și asprimea zilei de mâine, precum floarea ce crește printre stânci.
- **Învățăm** să ne bucurăm de tot ceea ce Dumnezeu ne oferă în viața de zi cu zi, precum gingașii maci crescuți în lan de grâu ce pier atât de repede, încât aproape nici nu observăm.
- **Învățăm** să fim statornici și perseverenți în activitățile noastre de zi cu zi precum piatra ce se lasă călcată în picioare sau lustruită și săpată de râul ce trece nepăsător peste ea ducând mesajul nostru în toată lumea.
- **Învățăm** să nu ne temem niciodată de greutăți și pierderi în viață, sperând la un nou început. La fel cum toamna, natura își schimbă frumosul veșmânt verde pentru a-l colora în cele mai calde și încântătoare culori, în speranța că-l poate păstra un timp doar pentru ea, dar vine iarna și i-l smulge fără să-i pese de cât de mult a trudit aceasta. Speranța într-o nouă primăvară nu moare niciodată, așa cum nici primăvara nu a înșelat așteptările naturii niciodată.
- **Învățăm** să avem curajul de a ne privi unii pe alții în față, fără a ne putea ascunde sub "măști" sau fețe sofisticate ca într-un bal mascat.

La fel fac stâncile golașe care, indiferent de cine sunt privite sau admirate, au măreția de a se prezenta așa cum sunt în bătaia soarelui sau în sclipirea stelelor nopții.

Am învățat mult mai multe, dar... mă grăbesc să trecem la fapte. Faptele rămân după ce toate acestea vor fi uitate. Faptele noastre s-au concretizat în tot felul de obiecte, mai mari sau mai mici, mai utile sau mai estetice, a căror materie primă am primit-o în dar. Un DAR de la...

De unde credeți? Bineînțeles, de la Marele Nostru Meșter NATURA.

*Nuța Tivdă profesor psihopedagog,
Centrul Școlar pentru Educație Incluzivă "Rudolf Steiner"
Hunedoara*

O întrebare, 12 răspunsuri

Acest material a fost realizat în cadrul proiectului
“Copiii speciali, ucenici în atelierul naturii” derulat de CRAL

și finanțat de
Fundația pentru Parteneriat și Mol România în
cadrul Programului Spații verzi